

ÜSKÜDAR ANADOLU MUDUR? ANADOLU MAYASI BAKIMINDAN BİR ŞEHİR VE İNSAN MODELİ: “AHMET YÜKSEL ÖZEMRE: BİLİMLE İRFAN”

Selçuk POLAT

*Uzm., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü Doktora Öğrencisi.
sepolat@yandex.com
ORCID: 0000-0002-5107-2608*

Özet

Bu çalışma, İstanbul'un tarihî ve manevi açıdan müstesna semti Üsküdar'ın kimliğini ve bu minvalde “kendiliğini” ortaya koymuş olan bilim adamı-mütefekkir olarak Ahmet Yüksel Özemre'yi Yalçın Koç'un “**Anadolu Mayası**” kavramı ışığında incelemektedir. Çalışmanın temel tezi, yaygın kabulün aksine, Üsküdar'ın insanlar için yalnızca coğrafi olarak bir köprü ya da Anadolu'dan gelenlerin geçici durağı değil, Anadolu insanının kimliğinin mayalandığı ve bizzat Anadolu'nun manevi ve kültürel değerlerinin İstanbul'da en yoğun biçimde **yoğrulduğu ve korunduğu** bir merkez olduğu yönündedir. Bu varoluşsal, insani ve merkezî konum, Grek-Latin-Kilise medeniyetinin rasyonel, dışsal denetime dayalı ve “**yığmsal birey**” üreten yapısına ve bu yönde teşkil olunmuş şehir ve insan tipolojisine karşı bir direniş ve alternatif model sunmaktadır.

Üsküdar; kimlik ve theo-grafi bakımından “Anadolu'nun başkenti” ve göz nurudur. Buradan çıkan “**fert olabilmiş**” insan, gönlü “maye'lenmiş” halde çıkmaktadır. Dolayısıyla diğer insanlara da misal olma kuvvetini ve iradesini taşımaktadır. Bu nedenle yazımızın gerekçesi bir şehir üzerinden topos-nomos-ethos diyalektiği açmaktan ziyade yaşam düzeni ve insanın kendini duyabilmesi arasındaki “insan felsefesi” bağlantıları açığa çıkarmaktır. Değerli ve değerleri duyan ve değer üretebilen “aşkın

insan” örneği sunmaya çalışmaktır.

Makalede, nükleer fizikçi kimliğinin yanı sıra tasavvufi derinliği ile de tanınan **Ahmet Yüksel Özemre’nin** hatırat ve eserleri temel örnek olarak kullanılmıştır. Özemre’nin şahsında somutlaşan **bilim ile irfanın (akıl ile gönül)** sentezi ya da **gönüle bağlı bir aklın** var oluşu, Anadolu Mayası’nın özgün biricik ve ferdi birey olabilen insan modelinin günümüzdeki en güçlü tezahürlerindendir. “Üsküdar’da Bir Attar Dükkânı” eserinde somutlaşan insan modeliyle fizik mekânın metafizik olgulara kapı açması irdelenmiştir. Sonuç olarak makale, Üsküdar’ın, “**Türkistan’dan gelen Kelam**” ile beslenen ve “Ferdî Bireyi” esas alan ve özgürlüğünü “Gönülde” bulan kadim bir medeniyetin İstanbul’daki sarsılmaz çekirdeği olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üsküdar, Anadolu Mayası, Ahmet Yüksel Özemre, Ferdî Birey, Gönül, İrfan ve Bilim

Is Üsküdar Anatolia? A City and Human Model in Terms of the “Anatolian Leaven”: Ahmet Yüksel Özemre: Science and Wisdom

Abstract

This study examines the identity of Üsküdar—an exceptional district of Istanbul in historical and spiritual terms—and the scientist-thinker Ahmet Yüksel Özemre, who manifested his “selfhood” within this context, through the lens of Yalçın Koç’s concept of the “Anatolian Leaven” (Anadolu Mayası). Contrary to common perception, the main thesis of this study is that Üsküdar is not merely a geographical bridge or a temporary stop for those arriving from Anatolia; rather, it is a center where the identity of the Anatolian people is fermented and where the spiritual and cultural values of Anatolia are most intensely kneaded and preserved within Istanbul. This existential, human, and central position offers a resistance and an alternative model to the Greco-Latin-Church civilization’s structure—which is rational, based on external control, and produces “mass individuals”—as well as the city and human typology established in that direction.

In terms of identity and theo-graphy, Üsküdar is the “capital” and the “apple of the eye” of Anatolia. The human being who emerges from here as a “true individual” (fert) does so with a heart that has been “leavened” (maye’lenmiş). Consequently, such an individual possesses the strength and will to serve as an example to others. Therefore, the rationale of this article is not merely to establish a topos-nomos-ethos dialectic through a city, but rather to reveal the “philosophy of man” connections between the order of life and the ability of the human being to perceive oneself. It seeks to present an example of the “transcendent human” who is valuable, perceives values, and is capable of producing value.

The article utilizes the memoirs and works of Ahmet Yüksel Özemre, who is known for his Sufi depth alongside his identity as a nuclear physicist, as primary examples. The synthesis of science and wisdom (reason and heart) embodied in Özemre’s persona—or the existence of a reason bound to the heart—is one of the strongest contemporary manifestations of the unique and individual human model of the Anatolian Leaven. Through the human model embodied in his work “An Apothecary Shop in Üsküdar” (Üsküdar’da Bir Attar Dükkânı), the way physical space opens doors to metaphysical phenomena is examined. In conclusion, the article demonstrates that Üsküdar is the unshakable core in Istanbul of an ancient civilization that is nourished by the “Word (Kelam) coming from Turkestan,” takes the “Individual” (Ferdî Birey) as its basis, and finds its freedom in the “Heart” (Gönül).

Keywords: Üsküdar, Anatolian Leaven, Ahmet Yüksel Özemre, Individual (Fert), Heart (Gönül), Wisdom (İrfan) and Science.

Üsküdar, Kimlik ve Mayalanma

Anadolu mayasının esası, “**cümle varlığın birliği ve kardeşliği**” ilkesinde yatar. Bu düşünce Mevlâna, Yunus Emre ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi şahsiyetlerin irfanıyla yoğrulmuş nazari bir bakış açısidir. Bu mayanın temel taşı, sadece “Türkistan’dan ‘gelen’ Kelam’dır. Anadolu mayasının görünümü aynı zamanda “kadim demde hatem” olan Kelam’ın bir tezahürü olarak, Türkistan’da bir Yüce İnsan’ın Gönülü’nde, «Türkçe söz ile açılan» hikmet dilidir (Koç, 2007). Bu yaklaşım, kelimayı ne “tefsir” ne de “tercüme” olarak gören, aksine onu **gönül yoluyla idrak edilen** bir dönüşüm aracı olarak konumlandıran özgün bir tefsir geleneğine

işaret eder. Kelamın “teoloji biliminden” ayrı olduğunu ifade etmemiz yerindedir. Kelam, Anadolu’daki “Vahhabi” damarının şekilci katılığına karşı çıkan, tasavvufi derinliği esas alan bir duruşun temelidir. Ama bu açıklamayı teopolitik zeminde tartışarak sözü uzatmak bu makalenin konusu kapsamında değildir. Ayrı bir bahis olarak düşünülebilir.

Mazisi çok eski zamanlara uzanan Üsküdar, Anadolu Mayasındaki “gönül” coğrafyalarından biridir. Orada her taşın altında bu irfani yapı karşımıza çıkar. Üsküdar “cümle varlığın birliği” denilen tanımlama bakımından niçin önemlidir. Bilindiği üzere bu şehir tarihsel manada ve coğrafi olarak Anadolu ile Rumeli’nin bir geçiş noktasıdır. Koç’un üzerine bina etmeye çalıştığı sistematik düşünüş ve irfanın; yani Anadolu’daki “nazariyatın” kapısıdır. Burada tarihsel ve arkeolojik kökenlerine girmemiz konu dışıdır. Ama Özemre “Attar” kitabında bu yerden bahsederken şu cümleyi kuracaktır;

“Üsküdar ki, beşyüz küsur yıl evvel Feth-i Mübîn’i seyredebilmiş yegâne belde olmakla müftehirdir ve o zamandan beri Âsitane karşısına hüsnü âniyle yerleşmiş bir “hayâl şehir”dir; hem de kırk yıl öncesine kadar bu câzibesini azçok muhâfaza edebilmiştir. Üstelik, hükemâsı, üdebâsı, şuarâsı ve esnafıyla kendine yetmeyi de bilmiştir. İslâmbol ise, Kâbe toprağı Üsküdar’ın dost bakışlarıyla, beldetün tayyibetün olmayı hakketmiştir, denilse yeridir” (Özemre, 1997:9)

Üsküdar’ın Osmanlı döneminde kutsal topraklar’a giden coğrafyada Anadolu’daki ilk giriş noktası olması, bilhassa Rumeli’nden ve Avrupa üzerinden gelen Müslümanlar açısından çok önemli kabul edilmiş olacak ki Üsküdar’daki bir toplanma noktasına zamanla “Harem” denmiş olup, Cumhuriyet döneminde de uzun yıllar “Harem Otagarı” tüm Anadolu yolculuklarında kritik rol oynamıştır. Başlıktaki soruya kestirme bir cevap verilirse; -Evet Üsküdar Anadolu’dur, hatta “Anadolu’nun başşehridir”. Düşünce, ilim , siyaset, tarih, edebiyat, esnafılık, hangi sektörden olursa olsun kronolojik tarihteki önemli şahıslar içinde; geçmişte veya şimdi buradan yolu geçmeyen, işi düşmeyen neredeyse yok denilebilir.

Anadolu Üsküdar’dan mayalanmış bir coğrafyadır. Bu mayanın esası yukarıda belirttiğimiz üzere cümle varlığın birliğidir. Kelamın gönüle inmesi ile dönüşen ve aşan beşer vasfındaki insan; tekilliğini değil biricik-

1 Bkz. Haremeyn; Mekke-Medine

liğini, bireyliğini değil fert oluşunu bu mayaya borçludur. Bu hususu Koç Anadolu Mayasında ferdi birey olarak geçmektedir.

Ferdi birey, kimliğine ait asli vasıfların tamamının varlıksal dayanağı bizzat kendisinde bulunan ve fiillerinin kaynağı sadece bu şey olan kişidir; aksi halde kimlik ferdi değildir. Ferdi bireyin kimliği bizzat ve sadece kendisi olup, varlığının esası ve özü her bakımdan eksiksiz bir şekilde yine bizzat kendisinde bulunur. Anadolu mayasında insan, bu tanıma uygun olarak “müştereki bulunmayan” anlamında münferit olarak tesis edilmiş “ferdi birey”dir.

Ferdi bireyin asli vasfı özgür (hür) oluşudur ve bu özgürlük, “içsel birlik” esasına dayanan Anadolu mayası ile gönlünü bilerek sağlanır (Koç, 2007:18). Bu bağlamda, ferdi birey, iştirak kabul etmeyen münferit bir varlıkken, yığinsal birey iştirake tabi olup mükerrerdir ve ferdi bireyi esas alan Anadolu mayası, onu iptal eden mevzuatlarla birlikte var olmaz.

Ferdi Birey ve Toplumun Gönül Esası İnşası

Anadolu mayasının merkezindeki insan modeli “**ferdi birey**”dir. Bu kavram, Batı’nın rasyonel, tek tipleşmiş, menfaat odaklı “birey” tanımından kökten farklıdır. Ferdi Birey, varlığının özü bizzat kendisinde bulunan, kimliği sadece “**kendisi**” olan varlıktır ve asli vasfı “**özgür**” oluşudur (Koç, 2007:28).

Bu özgürlüğün temeli ‘gönül’dür. Anadolu’da bilgi, dışsal bir akıl yürütme değil, “**gönlün bilinmesi**” ile ortaya çıkan bir içsel dönüşümdür. Toplumun esası ise, bu ferdi bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan, insanın kaynağından gelen “birlik” ve bu birliği esas alan “**kardeşlik**” üzerine kuruludur. Anadolu ve Üsküdar, “**insan merkezli**” bir şehir/toplum modelidir. Buna karşılık, Grek-Latin-Kilise diyarındaki toplum “yığinsal” olup, “birey”in “asli iç’i” bizzat “Kilise” ile “ikame” edilir, böylece bireyin kendi esasına yönelmesinin yolları kapatılır.

Yani bireyler apaçıklık içinde yaşamak; “meydana” çıkmaktan kaçınmaktadır. Bunun yerine kendiyle ve varlıkla, hatta aşkın olan her şeyle olan ilişkisini “ezoterik” yollar ve mistik topluluklara katılmakta aramaktadır. Sanırım şehirlerdeki “meydan” adı verilen toplanma alanlarına ve bir şeyin “tezahür” cihetinden apaçık ortaya gelmesine aynı adın verilmesi tesadüf değildir.

Modern çağda aslında kilise veya batıdan öte hemen hemen tüm toplumlardaki insan modelleri bu “kitleci” tarzı denemektedir. İnsanlar, bir parça olabilmek; “kitlelerin” içinde sadece o kitleyi temsil ya da taklit eden bir parça olmak için bölünük kimlikler edinmektedir. Öyleyse “Anadolu Mayası” en başta bir kimlik inşası olmak bakımından imkân olarak karşımızdadır. Bunu tercih veya temsil etmek insan için bir eyleme biçimidir. Anadolu’da insan bilinçli, amaçlı, bile-isteye “fert” olabılme yollarını aramaktadır. Bu tip bir varolma biçimi zorunlu bir nedensellik değildir.

Ahmet Yüksel Özemre’nin Üsküdar’ı: *Mayalanan ve Mayalayan Şehir*

Üsküdar’ın tarihsel olarak bir şehir hüviyeti kazanması, ancak Fatih Sultan Mehmet’in fethinden sonra Türk devriyle gerçekleşmiştir (Koçu, 1960). Bu durum, Anadolu coğrafyasının Türkler tarafından “mayalanma” sürecini yansıtır. Ahmed Yüksel Özemre’nin yaşam ve eserlerinin (özellikle *Üsküdar’da Bir Attar Dükkânı*) merkezinin Üsküdar olması, onun **Türk kültürünün körelmeye yüz tutmuş yüreğinin attığı son mahal** ile manevi bağı göstermektedir. Tarihi olarak Üsküdar’ın, Türklerin eline geçtikten sonra bir şehir haline geldiği ve Roma/Bizans döneminden kalma önemli bir yapının bulunmadığı belirtilir.

Özemre’nin hatıratında, Üsküdar, Anadolu mayasının “gönül” merkezli insan modelini yansıtan manevi bir sığınak olarak tasvir edilir. Bu atmosferin merkezinde **Attar Dükkânı** yer alır. Dükkân, Özemre’nin kendi ifadesiyle “Türkiye’nin kültür hayatında müessir olmuş bulunan 75 yıllık bir irfan yuvasıdır”(Özemre, 2001).

Attar Dükkânı, Özbekler Tekkesi Şeyhi Edhem Efendi ve Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri gibi şahsiyetlerle kurulan manevi bağlar aracılığıyla, “gönlü maya’lılar”ın sözlerinin ve irşadlarının tezahür ettiği bir merkez olmuştur. Sâim Efendi Amca’nın Hz. Peygamber ve Ashâb-ı Kirâm’ın hayatlarından anlattığı menkıbelerin vecd içinde dinlenmesi, Anadolu mayasının özgün **Kelam’a** olan sürekli bağlılığını gösterir (Özemre, 2001). Bu mekânlar, gönülden gönüle dokunmak esassından beslenerek, ‘ferdî birey’in özgürlüğünü ve birliğini tesis eder.

Ahmet Yüksel Özemre’nin hayatı, Anadolu Mayası’nın özgün insan modelinin modern bir örneğidir. O, nükleer fizik alanında akademik ça-

lışmalar yürüten bir bilim insanı (akıl) ve aynı zamanda derin bir tasavvufi irfana sahip bir mutasavvıftır (gönül). Onun yaşamı, bilimin akılcı yönü ile irfanın hikmet arayışını birleştiren bir **sentez** olarak değerlendirilmektedir.

Özemre'ye göre medeniyet, sadece teknolojik gelişmelerle değil, aynı zamanda sanat, ahlak ve felsefe ile yükselir. Bu durum, Anadolu Mayası'nın, aklın gücünü reddetmek yerine, onu gönlün hikmetiyle dengeleme eğilimini gösterir. Bu denge, Batı felsefesinin akıl-duygu, bilim-din ikiliklerine karşı, bütüncül bir yaklaşımdır. Üsküdar, bu iki kanadın birlikte var olduğu, bütüncül bir medeniyet inşasının mümkün olduğunu gösteren somut bir örnektir.

Özemre'nin görüşleri, günümüz felsefi ve bilimsel sorunlarına yönelik felsefe, bilim ve teoloji arasındaki ilişkinin yeniden inşası temeline dayanan yenilikçi çözümler sunmaktadır. Bu yaklaşım, mevcut bilimsel ve felsefi verilerin İslam'ın temel kavram ve ilkeleri ışığında yeniden değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Günümüz felsefesinin ve biliminin karşılaştığı temel sorunlardan kaçınarak, yalnızca eski başarıları tekrarlamaktan öteye geçecek yeni bir felsefi ve teolojik paradigma oluşturma ihtiyacını vurgulamaktadır. Özemre'ye göre, günümüz felsefesi ve biliminin temellerini yeniden inşa etmek için, Antik Çağ felsefesinin monoteist dinler tarafından genişletilmiş ve İslami Orta Çağ'da geliştirilmiş olan felsefe-teoloji eşleşmesini (sürecini) dikkate almak gereklidir.

Modern sorunlara kapsamlı bir cevap verebilmek için, felsefenin sadece bilime değil, aynı zamanda teolojiye (özellikle İslami teolojiye) de dayanması gerektiğini belirtir. İslami teolojinin, çağdaş sorunların çözümünde kullanılabilecek güçlü ve zengin bir kavramsal alt yapıya sahip olduğunu öne sürer. Bu, İslami düşünce dünyasında Orta Çağ'da yerleşmiş ve varlığını büyük ölçüde sürdüren teolojinin yeniden inşasını gerektirir.

Üsküdar'ın "Son Sırlısı" ismiyle anılan Özemre hem bilimin hem de felsefenin teolojik bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini ve bu çabanın merkezinde "hikmet" (bilgelik) kavramının bulunması gerektiğini vurgular ve günümüzde hem teolojik hem de felsefi bakımdan ahlaki ve zihinsel sorunların çözümünü, akıl ve bilginin yalnızca maddi hedeflere değil, aynı zamanda yüksek hedeflere de hizmet etmesini sağ-

layacak olan *hikmet* kavramının yeniden canlandırılmasıyla mümkün görmektedir.

Hikmet, bilimsel araştırmaların ve teknolojik gelişimin toplumsal ve ahlaki sonuçlarını belirlemede önemli bir rol oynayabilir, böylece bilimsel verilerin etik ve ruhsal bir çerçevede kullanılması sağlanır. Hikmet ona göre çalışılarak kazanılan bir şey değildir. Çalışarak hikmetin bilgisine ulaşılabilir. Ama hikmete ulaşamaz. Hikmet, verilen; verili olan bir hakikattir, mayadır, özdür.

Özemre, “hakikat” kavramını merkeze alarak, felsefeyi veya dini, dogmatizmden ve fanatik inançlardan koruyacak bir arayış içinde olmayı önerir. Bu, dogmatik inancın karşısına sorgulamayı ve araştırmayı koyar. Özemre’nin güncel sorunlara sunduğu yenilikçi çözüm, modern bilimin verilerini ve felsefi analiz yöntemlerini kullanarak, ancak bunu Orta Çağ İslami düşüncesinin bütünleştirici ve etik odaklı teolojik-felsefi çerçevesiyle yeniden sentezleyerek, bütünsel ve ahlaki çözümler üretmektir. Bu, bilgi ve inancın uyumunu sağlayarak çağdaş bilimsel keşiflerin insanlığın genel ihtiyaçlarına cevap vermesine olanak tanır.²

Sonuç

“Üsküdar Anadolu mudur?” sorusu, bu çalışma bağlamında sadece coğrafi değil, aynı zamanda kültürel ve manevi bir aidiyet beyanı olarak olumlu yanıtlanmaktadır. Üsküdar, Anadolu coğrafyasının manevi ve kültürel olarak Türkleşmesinin, yani **mayalanmasının** İstanbul’daki en güçlü ve en korunmuş **“eseridir”**.

Anadolu Mayası’nın temelinde yatan **“ferdî birey”** ve **“kardeşlik”** esaslı toplum modeli, Üsküdar’ın irfan geleneği tarafından kesintisiz bir şekilde yaşatılmıştır. Bu durum, şehrin sadece İstanbul’a bir lojistik köprü değil, bizzat Anadolu’nun kültürel öz-erkliğini temsil eden bir **“öz”** olduğunu göstermektedir.

Bu tezi daha geniş akademik bağlamını güçlendirmek için, Üsküdar’ın konumu modern kentleşme ve kimlik çalışmaları açısından değerlendirilmelidir:

2 Üsküdar’ın Son Sır’lısı Ahmet Yüksel Özemre”, Ed. Feyza Dağdeviren, Kubbealtı Yayınları: İstanbul, Prof.Dr.Şafak Ural, “Prof.Dr. Ahmet Yüksel Özemre’nin Felsefi Görüşü”:105-128.

İlgili kent sosyolojisi çalışmaları İstanbul'un çok katmanlı kimliğinin sürekli olarak Anadolu'dan gelen kültürel ve demografik akışla yeniden şekillendiğini belirtir. Bu bağlamda Üsküdar, bu akışın sadece bir varış noktası değil, Anadolu'nun geleneksel değerlerinin ve irfanının **filtre edildiği ve kentsel forma dönüştürüldüğü** bir laboratuvar olarak işlev görmüştür. Üsküdar'daki mahalle kültürü, komşuluk ilişkileri ve vakıf medeniyetinin izleri, modern kent yaşamının atomizasyonuna karşı direnen, Koç'un bahsettiği "birlik" ve "kardeşlik" esasını korumaktadır.

Türkiye'nin modernleşme serüveninde yaşanan kimlik krizleri ve Doğu-Batı ikilemleri Grek-Latin-Kilise diyarının rasyonel baskısı ile Anadolu'nun irfânî geleneği arasındaki çatışmayı beslemiştir. Üsküdar, bu çatışma ortamında, *Attar Dükkânı* gibi mekânlar aracılığıyla, bireyin "asli iç'i"ni Kilise veya seküler devlet tarafından ikame etme girişimlerine karşı manevi bir direniş merkezi olmuştur. Ahmet Yüksel Özemre'nin bilim insanı kimliğiyle tasavvufu birleştirmesi, bu direnişin, akli dışlamayan, aksine onu **gönlün kontrolüne alan** özgürlükçü bir yol sunduğunu kanıtlamaktadır.

Özemre'nin şahsiyeti, Türk modernleşmesinde tasavvuf, bilim ve irfan sentezi üzerine yapılan çalışmalara önemli bir vaka çalışması sunmaktadır. O, "**ağaç'tan öte'ye giden yol**"u "**bizzat kendi'nde arayan**" ferdi birey modelinin, modern bilimsel eğitimi yüksek düzeyde almış bir kişi tarafından başarıyla sürdürülebileceğini göstermiştir. Bu, Anadolu Mayası'nın, modernizmi bir reddiye ile değil, onu kendine özgü gönül süzgecinden geçirerek yeniden inşa etme gücünü simgelemektedir.

Sonuç olarak Üsküdar, "**Anadolu toprağı**" ve "**gönlü maya'lılar'ın yurd'u**" olarak, sadece coğrafi bir "yer-topos" değil, aynı zamanda Türk medeniyetinin özgün ve bütüncül insan modelini yaşatan canlı bir irfani özdür. Bu bağlamdaki kapsamlı değerlendirmeye göre; Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'nin şahsiyeti, Anadolu Mayası'nın (Anadolu Türk kimliği'nin esasının) yaşadığı ender manevi merkezlerden **Üsküdar'ın**, bilim ve irfanın ideal birleşimini temsil ettiğini göstermektedir. Birleşme kavramı "birlikten" türese de aynı anlamı taşıyamaz. Birleşmede zaruret, birlikte ayniyet bulunmaktadır.

Anadolu Mayası'nda cümle **varlığın birliği ve kardeşliği** dediğimiz husus hem bireyim hemde bireye özgü bütün görünüm ve tezahürlerinde birliktir. Bu maya, kişinin *kelam* ile mayalanmasından doğan *ferdi birey* kimliğinin esasıdır. Özemre'nin temsil ettiği bu kimlik, devrin bürokratik ve uyuşuk sistemleriyle mücadele eden, ahlâk ile ilmi birleştiren bir rol üstlenmesini gerektirmiştir³ Sonuç olarak, Özemre, yaşadığı Üsküdar'da, *Anadolu Mayası*'nın gerektirdiği ahlaki, dürüst ve sağlam karakteriyle, en çetrefilli bilimsel konularda dahi, bilim ve irfanı birleştirmiş bir ferdi birey modelini temsil etmiştir.

Kaynakça

Akın, C. Anadolu'dan **İstanbul'a** Göç ve Kentsel Kimlik **Çatışmaları**. İstanbul Araştırmaları Dergisi 5, no. 2 (2019): 45-68.

Dağdeviren, F. **Üsküdar'ın Son Sır'lısı** Ahmet Yüksel Özemre, Kubbealtı Yayınları: İstanbul (2025)

Ekinci, M. Türk Modernleşmesinde Bilim ve İrfan Sentezi: Örnek Olay İncelemeleri. Sosyal Bilimler Dergisi 12, no. 1 (2021): 110-135.

Koç, Yalçın. Anadolu Mayası, Cedit Neşriyat: **İstanbul**, 2007.

Koçu, Reşat Ekrem. **Üsküdar** Tarihi. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1960.

Mardin, Şerif. Türk Modernleşmesi. İstanbul: **İletişim** Yayınları, 1991.

Özemre, Ahmet Yüksel. **Üsküdar'da** Bir Attar Dükkanı. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2001.

Özemre, Ahmet Yüksel. Geçmiş Zaman Olur ki.... İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2007.

Topçu, H. **İstanbul'un** Sosyo-Kültürel Dönüşümü ve Mahalle Kimliği. Kent Sosyolojisi Dergisi 8, no. 3 (2015): 70-95.

3 “Üsküdar'ın Son Sır'lısı Ahmet Yüksel Özemre” Ed. Feyza Dağdeviren, Kubbealtı Yayınları: İstanbul, Prof.Dr. Şaban Teoman Duralı “Âlimin Ölümü Alemin Ölümü Gibidir” :141-144